

BRAZÍLIA IS JOBBOLDALI FORDULAT ELŐTT ÁLL

A brazil elnökválasztás első fordulóját a jobboldali Flávio Bolsonaro, a korábbi elnök Jair Bolsonaro fia nyerte a szavazatok 47%-ával, míg az országot jelenleg kormányzó baloldali politikai veterán Luiz Inácio Lula da Silva 45%-ot kapott. A közvélemény-kutatások kiegyenlített küzdelmet vetítettek előre, ehhez képest meglepetés volt Bolsonaro magabiztosabb győzelme. Az október 25-én esedékes második fordulóban Flávio Bolsonarónak van nagyobb esélye, mert maga mögött tudhatja a többi jobboldali jelölt támogatását, míg Lulának nehéz lesz új szavazókat megnyernie. Így nagy esély van arra, hogy 2027. január 1-jétől ismét egy Bolsonaro vezesse Brazíliát, és a legnagyobb latin-amerikai országnak is Trumpgal szövetséges jobboldali elnöke legyen a régió államainak többségéhez hasonlóan. De a jelenlegi brazil politikai tapasztalat azt is megmutatja, hogy a politikai ellenfél ellehetetlenítését célzó bírósági eljárásokkal vívott küzdelem szinte borítékolja a politikai ellenfél következő győzelmét.

Tartalom

Választások Brazíliában.....	3
Lula, a latin-amerikai baloldal veteránja	3
A Bolsonaro-család színre lép.....	4
Bolsonaro vs. Lula 2.0	4
Latin-amerikai jobboldali hullám.....	5

Választások Brazíliában

Az egész világ várakozással figyeli a novemberi amerikai félidős választásokat, de ezt megelőzően még egy nagyon fontos választásra kell figyelni az amerikai kontinensen. Amerika második legnépesebb országában, Brazíliában is választásokat tartanak, ahol 158 millió választópolgár választ elnököt, alelnököt, 513 képviselőt, a 81-ből 54 szenátort, és most választják meg a 26 tagállam és a fővárosi régió kormányzóit, illetve törvényhozásait is. Az alkotmányos szabályok szerint október első vasárnapján (idén október 4-én) van az első forduló, míg az elnökválasztás esetében, ha egyik jelölt sem szerzi meg az érvényes szavazatok több mint 50%-át, akkor a hónap utolsó vasárnapján (idén október 25-én) tartják a második fordulót. A megválasztott elnök 2027. január 1-jén lép hivatalba.

Brazíliában 16 éves kortól lehet szavazni, 18 és 70 éves kor között kötelező a szavazás, ami teljesen elektronikus formában történik. Összesen 16 elnökjelölt indult a választáson, de a nagy összecsapás két jelölt, Latin-Amerika egyik legmeghatározóbb politikusa, a közel hatvanéves közéleti pályát maga mögött tudó, negyedik elnöki ciklusára pályázó Luiz Inácio Lula da Silva, közismert nevén Lula, valamint Flávio Bolsonaro, a börtönbüntetését töltő korábbi elnök, Jair Bolsonaro legidősebb fia között zajlott.

Lula, a latin-amerikai baloldal veteránja

Lula a latin-amerikai politika nagy öregje. Kevesen mondhatják el magukról, hogy olyan hatással voltak nemcsak saját országukra, de a régió politikájára is, mint éppen ő. Lulát hét testvérével együtt egyedül nevelte az édesanyja, nagy szegénységben. Fiatalon gyári munkásként kezdett dolgozni, ahol elvesztette a bal kisujját. A brazil katonai diktatúra idején szakszervezeti aktivista lett, a korszak legnagyobb munkássztrájkjainak egyik szervezője. Lula a diktatúra bukása után a Munkáspárt vezetője lett, amelynek színeiben 2003–2011 között volt Brazília elnöke. Lula elnöksége idején Brazília nagy fejlődésen ment keresztül, megháromszorozta a GDP-jét, és a nagyarányú állami transferek következtében széles társadalmi rétegek emelkedtek ki a szegénységből, jutottak lakáshoz, jutottak be a felsőoktatásba. Sokan még ma is az akkori eredmények miatt szavaznak Lulára, akinek az egyik legemblematisabb szociális programja a „Bolsa Família”, amely állami támogatást nyújt az alacsony jövedelmű családoknak, azzal a feltétellel, hogy iskolába járatják a gyermekeiket. Amikor Lula 2011-ben leköszönt az elnökségről, mintegy 52 millióan részesültek a program kedvezményeiből, azaz a lakosság 27%-a. Nem csoda, hogy ekkor Lula elnökségét a megkérdezettek 80%-a pozitívan értékelte.

Lula elnöksége alatt Brazília nemzetközi szinten is egyre meghatározóbb tényezővé vált (*Lula a BRICS egyik kezdeményezője volt*), ő maga pedig a latin-amerikai baloldal egyik legbefolyásosabb politikusává vált. A Szovjetunió bukása után a magára maradt latin-amerikai baloldali erők Lula és a kubai diktátor, Fidel Castro vezetésével szervezték újra magukat, létrehozva a São Pauló-i Fórumot, majd a Pueblacsoportot. A latin-amerikai politikai inga balra tolódása idején a 2010-es években alig volt olyan ország a régióban, amelyet nem az ehhez a körhöz tartozó politikusok irányítottak volna. Olyan vezetők tartoztak ide, mint Evo Morales bolíviai elnök, Gabriel Boric chilei elnök, Cristina Fernández de Kirchner argentin elnök, Andrés Manuel López Obrador mexikói elnök vagy éppen Hugo Chávez, majd Nicolás Maduro venezuelai vezetők. E baloldali vezetők közös törekvése volt az USA régiós befolyásának csökkentése, amihez kapóra jött Kína megerősödése. Politikájukat a régi marxista-szocialista szólások újrafogalmazása, valamint az új progresszív irányzatok társadalmi küzdelmeinek felkarolása is jellemezte. Egyes vezetőknek a régiós szervezett bűnözéshez és drokartellekhez való állítólagos

kötődése közszájon forog. Emellett meglehetősen szolidárisak a hozzájuk közel álló diktatúrákkal és autoriter rendszerekkel.

Lula 2011-es távozása után is a brazil baloldal érdemi vezetője maradt. Az őt az ország elnöki székében követő párttársa, Dilma Rousseff már kevésbé volt sikeres, második ciklusa során a Szenátus megfosztotta az elnöki tisztségétől, amelyet alelnöke, Michel Temer vett át.

A Bolsonaro-család színre lép

2017-ben Donald Trump először költözött a Fehér Házba. A trumpi politika, az új jobboldal pedig hamar követőkre talált Latin-Amerikában is. Az egyik első politikus, aki felült erre a politikai vonatra, Jair Bolsonaro volt, akit nem véletlenül neveztek a „brazil Trumpnak”. A volt katona Bolsonaro a 2018-as kampányban az „erős kéz” politikáját hirdette meg a bűnözéssel szemben, a rend ígéretével lépett fel, a klímapolitikák visszafogását ígérte az agrárium érdekében, erősen antikommunista szólásokat hangoztatott, az „Isten, haza, család, szabadság” jelszóval pedig a hagyományos értékeket emelte zászlajára, ami kedvező fogadtatásra talált a brazil társadalomban, és különösen megszólította az egyre jelentősebb és nagy mozgósító erővel rendelkező evangéliumi keresztény közösségeket. Európai szemmel érdekesség, hogy a mainstream média Bolsonarót is „szélsőjobboldaliként” aposztrofálja, noha pártja a Liberális Párt. Bolsonaro 2019–2023 közötti elnökségének legnagyobb megpróbáltatása a Covid-19-járvány volt, amelynek jelentőségét előbb vitatta, azt követően pedig már sorozatos rossz döntéseket hozott. 2022-es választási vereségét leginkább ennek köszönhette.

A 2018-as választásokon Bolsonaro azért nem Lulával csapott össze, mert a bíróság Lulát 2017-ben korrupciós vádak miatt 9 év letöltendő szabadságvesztésre ítélte, amelyből 580 napot töltött le, és eltiltotta a közügyek gyakorlásától, ezért a választásokkor börtönben ült. *(A bíróság később szabadon engedte, majd az ítéletet is hatályon kívül helyezte eljárási hibák miatt.)*

Visszont a 2022-es választáson Bolsonaro már Lulával csapott össze, aki minimális előnnyel, 50,9%-kal nyert Bolsonaro 49,1%-ával szemben. Bolsonaro támogatói közül sokan igazságtalannak tartották a végeredményt, csalást emlegettek. Ebben a légkörben 2023. január 8-án elégedetlen tömeg támadta meg a főváros, Brazíliaváros kormányzati épületeit, ahol a Capitolium 2021-es ostromához hasonló erőszakos jelenetek játszódtak le. Az ügy alapot adott arra, hogy Lulának büntetőeljárást indítsanak Jair Bolsonaro ellen, akit a bíróság 2025-ben 27 év szabadságvesztésre ítélt, noha sokan – köztük Donald Trump amerikai elnök – koncepciók eljárásnak tartották a pert. Bolsonaro mellett kiállt Orbán Viktor magyar miniszterelnök is. Jair Bolsonaro egészségi állapota miatt jelenleg otthon tölti a büntetését.

Bolsonaro vs. Lula 2.0

Jair Bolsonaro elítélése, valamint a bíróságokon keresztül is vívott politikai harc alapozta meg azt a politikai légkört, amelyben a mostani kampány is folyt. A mostani választáson ismét Lula–Bolsonaro-párharc zajlik, csak ez alkalommal a nyolcvanéves, fogyatkozó erejű Lula Jair Bolsonaro legidősebb fiával, a 45 éves Flávio Bolsonaróval küzd meg.

Flávio Bolsonaro jogász és vállalkozó, aki előbb képviselőként, jelenleg pedig szenátorként politizál. Neve korrupciós vádakkal kapcsolatban is felmerült. 2016-ban Rio de Janeiro polgármesteri tisztségéért indult, sikertelenül. Flávio Jair Bolsonaro előző házasságából született, és nyilvánosságot kapott, hogy

nem ápol jó viszonyt a családfő jelenlegi feleségével, azonban a kampányban közös videóval demonstrálták, hogy rendezték kapcsolatukat. Az elnökjelölt Flávio Bolsonaro mellett a Bolsonaro-család több tagja is aktív a politikában. A mostani választáson Jair Bolsonaro felesége és két fia is képviselői helyet szerzett, a Washingtonban élő, a magyarok számára a CPAC Hungaryról ismert Eduardo Bolsonaro pedig a Trump-adminisztrációval való kapcsolattartásért felel.

Flávio Bolsonaro örökölte apja megjelenését, kísértetiesen hasonlít rá, ugyanakkor kevésbé karizmatikus. Kampánya elindításához Javier Milei segítségét kérte, aki továbbra is a latin-amerikai jobboldal egyik legismertebb szereplője, és a régió számos országában nagy lelkesedéssel fogadják. Flávio kampánynyitóján Milei korruptnak és tolvajnak nevezte Lulát, ami diplomáciai válságot okozott a két ország között. Persze Lulát sem kell féltetni, amikor Buenos Airesben járt, meglátogatta az otthonában szabadságvesztését töltő Cristina Fernández de Kirchner korábbi elnököt, Milei nagy ellenfelét. A választások jelenlegi állása szerint Bolsonaro hatalomra kerülése után a brazil-argentin kapcsolatok ismét kisimulhatnak. Flávio ugyanakkor maga mögött tudhatja Donald Trump támogatását is, aki fogadta őt a Fehér Házban.

Flávio Bolsonaro változást ígér, és azt, hogy kormányon édesapja politikáját folytatja majd. A közbiztonság terén a „kemény kéz” politikáját hirdeti, míg Lula a korábbi eredményeivel kampányol, az USA befolyásával szemben a szuverenitás fontosságára emlékeztet és a „szélsőjobboldallal” szembeni fellépésre szólít fel.

A közvélemény-kutatásokból azt lehetett kiolvasni, hogy Lula előnye Bolsonaróval szemben folyamatosan fogy, és kiegyenlített versenyben érkeznek az első fordulóhoz. Ehhez képest az október 4-i első fordulóban meglepetésre sikerült Bolsonarónak 47%-ot elérnie, és 3 millió szavazattal megelőznie Lulát, aki 45%-ot kapott. Ráadásul a Bolsonaro-féle Liberális Párt pozíciói a parlamentben és a tagállamokban is erősödtek. Az október 25-én esedékes második forduló előtt Bolsonarónak nagyobb esélye lehet a többi elnökjelölt és szavazók támogatásának megszerzésére, mint a fáradó Lulának. Így jelen állás szerint jó esély van arra, hogy január 1-jétől ismét egy Bolsonaro legyen Brazília elnöke.

Latin-amerikai jobboldali hullám

Latin-Amerikában a politikai inga a 2010-es években baloldalra lengett ki, most pedig átbillent a jobboldalra. A folyamat szimbolikusan Javier Milei 2023-as győzelmével kezdődött, amelyet Hondurasban, Chilében, Bolíviában, Costa Ricában, majd Peruban és Kolumbiában is jobboldali győzelmek követtek. A folyamat betetőzése a 214 millió lakosú Brazília jobbra fordulása lenne, nemcsak azért, mert ez Latin-Amerika legnagyobb országa, hanem azért is, mert Lula bukásával a régió legbefolyásosabb baloldali politikusa távozna a hatalomból. Az is elképzelhető, hogy a 80 éves Lula nemcsak időlegesen távozna a politikából, viszont hozzá hasonló kvalitású politikus egyelőre nem látható a brazil baloldalon. Brazília jobbra fordulásával a régió nagy államai közül egyedül Mexikónak maradna baloldali kormánya, ahol ráadásul erős jobboldali alternatíva sem látható.

Bolsonaro győzelme azt is jelentené, hogy tovább bővülne a Trump által a szervezett bűnözés és a drokartellek ellen létrehozott „Amerika Pajzsa” (*Shield of the Americas*) kezdeményezés, amely lényegében a kontinens jobboldali vezetésű országait, a Trump-adminisztráció szövetségeseit tömöríti. Legutóbb idén szeptemberben, az ENSZ-közgyűlés margóján ültek össze. A jelenlegi amerikai vezetés célja az USA befolyásának megerősítése a kontinensen, elsősorban a kínai érdekeltségek

visszaszorításával. Az amerikai törekvés világos, ugyanakkor az új latin-amerikai jobboldali kormányok mind jó viszonyra törekednek a Trump-adminisztrációval, miközben egyensúlyozni próbálnak, és a kínai kapcsolataikat sem szeretnék teljesen felszámolni. Erre jó példa Peru, ahol a kontinens legnagyobb kínai kikötője épült. De ezt jelzi a legújabb diplomáciai csörte is Chile és az USA között a közel 500 millió dollár értékű, Chile és Kína közötti transzpacifikus internetkábel létesítése körül.

Ami a magyar–brazil kapcsolatokat illeti, Jair Bolsonaro elnöksége és Orbán Viktor miniszterelnöksége idején voltak történelmi csúcson. Orbán Viktor 2019-ben részt vett Jair Bolsonaro beiktatásán, és azóta is folyamatosan kiáll a volt elnök mellett, de Novák Katalin köztársasági elnök is hivatalos látogatást tett Brazíliában, amire válaszul Jair Bolsonaro 2022-ben történelmi jelentőségű hivatalos látogatást tett Magyarországon, hisz ez volt az első alkalom, hogy hivatalban lévő brazil elnök hazánkba látogatott.